

Євген Чикаленко

Цими днями сповнилася річниця з дня смерти видатного українського діяча Євгена Харламповича Чикаленка.

Життя Чикаленка має в собі багато повчального. Чикаленко скарбля свої духовні й матеріальні щедро віддавав народові. Цим зажив серед українського громадянства величезної популярності й любові, і коли зустрів на життєвім шляху важку скруту, то дістав і моральну і матеріальну підтримку з боку цього громадянства.

Народився Євген Харлампович 9 грудня 1861 року в родині заможного дідача в селі Перешорах на Херсонщині. Тут минає і його дитинство. Вчиться Чикаленко спочатку в приватному пансіоні в Одесі, де його вчителями були визначні українці О. Андрієвський та композитор П. Ніщинський. Згодом переїздить в Єлисавет і закінчує там реальну школу. Це роки його близької дружби з родиною Тобілевичів.

Здобувши середню освіту, Чикаленко вступає на природничий відділ Харківського університету. Бере участь у діяльності українського нелегального гуртка. За це російські жандарми висилають його на 5 років у рідне село під нагляд поліції. Та це не зламало юнака, лише загартувало його в українських переконаннях. Тут, у Перешорах, зразково налагоджує він своє господарство і дбає про те, щоб навколишні селяни переймали його господарський досвід. Розпочинає серед селянства широку культур-

ницьку роботу, пише свої славетні «Розмови про сільське хазяйство», які, розійшовшись по Україні майже в мільйоні примірників, зробили його ім'я знаним родині кожного культурного селянина. З цього часу починає він і своє матеріальне опікування над розвитком українського культурного життя. Тисячу карбованців приділяє він на гононар Мордовцеві за писання історичних повістей українською мовою. По відмовленні Мордовця від гононару гроші йдуть на утворення при Львівському Науковому Товаристві фонду імени Мордовця для українських письменників.

На початку дев'ятсотих років, переселившись до Києва, стає Чикаленко в центрі українського культурного життя як його активний учасник, надхненник, меценат. Він оплачує гононари за українську белетристику, вміщену в журналі «Киевская Старина», жертвує тисячу карбованців на видання часопису «Селянин», органу РУП'у (Революційної Української Партії), 25.000 карбованців — на Академічний Дім у Львові тощо.

1906 року засновано в Києві на широку ногу поставлений український щоденний часопис — «Рада». Багато українських інституцій та приватних осіб, не маючи коштів на передплату, одержували часопис безплатно. Адміністрація часопису дбала про те, щоб пристойно оплачувати працю своєї автури. Тому «Рада» завжди мала значний дефіцит, який протягом 10 років покриває Чикаленко з власних коштів.

Не стояв осторонь визначний народолюбець і від ідеологічних змагань доби. Він належав до «Загальної україн-

ської організації», а з 1909 року — до ТУП'у (Товариство Українських Поступовців). Обвинувачений у германофільстві, мусів він за світової війни 1914-18 років жити нелегально, переховуючись у Фінляндії, Петербурзі, Москві. Та не тільки царський уряд переслідував Чикаленка, але і большевики, і денікінці, а коли він емігрував 1919 року в Галичину, то ще й поляки. На еміграції жив Чикаленко деякий час у Перемишлі, потім у Карлсбаді, де лікувався, а згодом оселився в містечку Рабенштайн в Долишній Австрії. Це були для Чикаленка роки важких злиднів, коли він заробляв тим, що збирав дрова в громадському лісі. До того ж відновилась хвороба шлунку, а грошей на операцію не було. Та тут стало на допомогу українське громадянство, і лікування відсунуло смертельну небезпеку. Видужавши, Чикаленко переїхав до Подєбрад, щоб востаннє прислужитись народові працею в Українській Господарчій Академії на посаді голови термінологічної комісії для укладення сільсько-господарських словників.

Але хвороба загострювалася. Не врятували і дві операції. Важкі звістки про смерть дружини і смерть сина по дорозі на заслання, звістка про арешт агентами ГПУ наймолодшого сина спричинилися до катастрофи. 20 червня 1929 року Чикаленка не стало.

Гарячий патріот, м'яка, чула людина — Чикаленко завжди житиме в пам'яті прийдешніх поколінь українців як великий зразок народнього діяча, мужнього, непохитного, принципового.

Ю. БОЙКО.